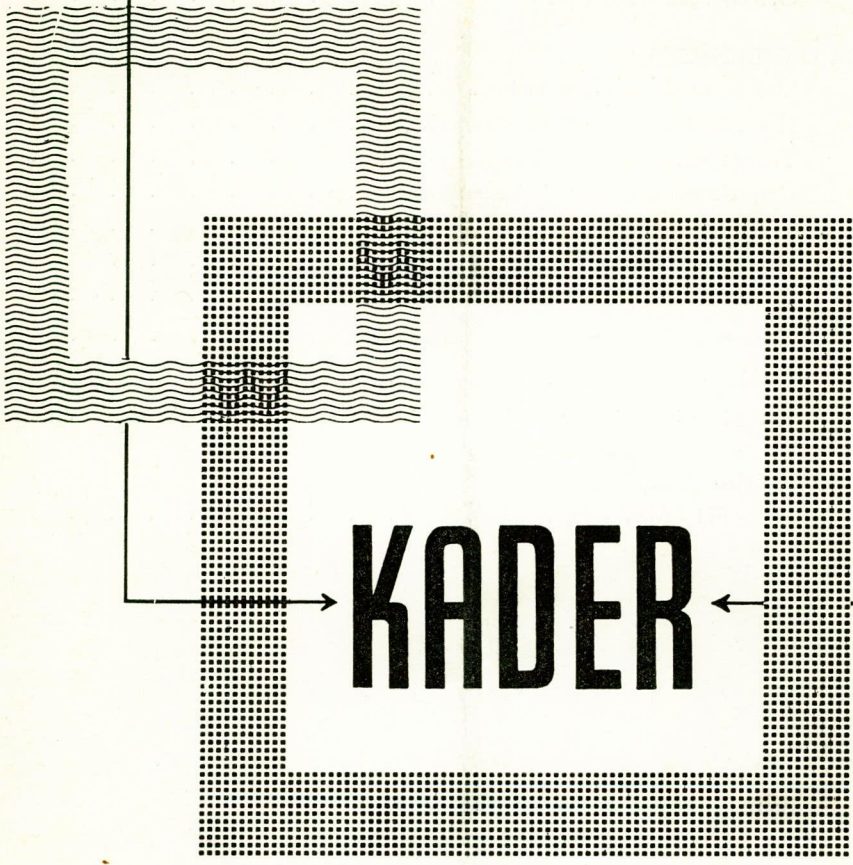

KADER

Orgaan voor functionarissen van het Humanistisch Verbond

10e JAARGANG - APRIL - MEI '67 - NR. 1/2

INHOUD

Opmerkingen vooraf	1
DE GEMEENSCHAP	
Van de nood een deugd maken	2
Hoe gaat het bij u met het contactbezoek?	3
Trainingsweekend gespreksleiding jongeren	5
Gespreksgroepen voor buitenkerkelijken	7
Welkom vreemdeling	9
Noteert u dit even?	11
De samenstelling van een winterprogramma	12
Taak en functie van de federatie Amsterdam	14
Boekbesprekingen	19-20
Het ledental in 1966; geen reden tot tevredenheid	21
GEESTELIJKE VERZORGING	
GV - PH - MW - PS	23

KADER

ORGAAN VAN HET
HUMANISTISCH VERBOND

REDACTEUR: TH. W. POLET, HILDEBRANDLAAN 6, SOEST-ZUID, TELEFOON 02955-2508

ADMINISTRATIE: POSTBUS 114, UTRECHT, TELEFOON 030-24641

OPMERKINGEN VOORAF

Het ogenblik waarop dit nummer in elkaar gezet is, is niet zo erg gelukkig gekozen. We zitten vóór het congres en als de lezers het ontvangen, is die twee-jaarlijkse confrontatie al weer achter de rug. En dan zal er ongetwijfeld wel iemand zijn, die zich erover verbaast, over dat congres niets in dit blad te vinden.

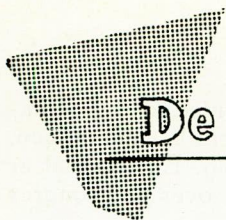
Natuurlijk hadden we kunnen wachten, of, nog beter, eerder dienen te verschijnen. Maar het is altijd een wedloop tegen de tijd en elke keer weer een opluchting als er een stuk werk rond is. Als het nodig is, en dat nemen we wel aan zullen we over het congres nog wel iets te vertellen hebben. Of iemand anders en dat zou nog plezieriger zijn. Kader heeft toch al een wat eenzijdig karakter.

Wie van cijfers houdt kan zijn hart ophalen aan het overzicht en de beweging van het ledental. Een beetje teleurstellend dit jaar, want we hadden zo het vertrouwen dat de toename zich in meer opgaande lijn zou bewegen. En we hebben er ook weinig houvast aan, bepaalde conclusies zijn er, dat er althans onze mening, niet te trekken. Als een lezer dat wel kan, graag commentaar, allicht staat een ander er wat vrijer tegenover. Wij lijden wel eens aan bedrijfsblindheid en hebben het dikwijls niet eens in de gaten.

Een nogal belangrijke zaak is de verschuiving van werkterrein, die met ingang van 1 mei zijn beslag krijgt. Het is bepaald niet met gejuich, dat het hoofdbestuur deze besluiten heeft moeten nemen. Als onze financiële positie niet zo precair was, zouden andere oplossingen zeker meer aan te bevelen zijn geweest. Wat nu uit de bus is gekomen is overigens geen sprong in het duister, maar resultaat van langdurig overleg, ook met de bij deze zaak direkt betrokkenen. De organisatie van het vormingsonderwijs zal er zeker bij winnen, al zal dat wellicht nog niet onmiddellijk blijken.

Niet alleen de bestuurders van gewesten, maar ook die van onze gemeenschappen bevelen we de lezing van de nota aan, die Neervoort voor Amsterdam heeft opgesteld. Het lijkt ons niet overdreven om te zeggen, dat er een aantal tips instaan, die ook elders dan in Amsterdam verheldering kunnen brengen. Natuurlijk is de situatie anders, maar het is nu juist de kunst er zoveel inspiratie uit op te doen dat de taak van de gewesten en de verhouding tot de gemeenschappen meer gestalte krijgt.

En tenslotte een woord van dank aan enkele lezers, die ons met een briefje hebben laten weten, dat zij dit blad wel op prijs stellen. Waarvan gaarne akte.

De Gemeenschap

VAN DE NOOD EEN DEUGD MAKEN

Het Hoofdbestuur heeft in zijn vergadering van 1 april j.l. goedkeuring gehecht aan een aantal maatregelen, die een nieuwe taakverdeling van enkele functionarissen beogen. Een en ander is gebeurd, nadat de betrokkenen hiermede hebben ingestemd.

De maatregelen komen er in het kort op neer, dat de raadsman voor het Rijnmond-gebied Koops vervangen zal worden door van der Hulle, tot nu toe belast met de organisatie van het gespreksgroepenwerk voor buitenkerkelijken in Noord-Holland. De landelijke functionaris voor deze tak van dienst Schonk, gaat ook dit gebied erbij nemen. Van der Hulle gaat tevens voor een kwart deel van zijn tijd het zieken- en bejaardenbezoek landelijk begeleiden. Tot nu toe gebeurde dit door Mevr. Treurniet-Wiersma als vrijwilligster, maar deze heeft te kennen gegeven dat ze dit omvangrijke werk langzamerhand in andere handen wil overgeven. Ze blijft overigens v. d. Hulle steunen, althans de eerste tijd.

Men zal zich afvragen, waarom dit alles nodig is en met name Koops, die voortreffelijk werk in Rotterdam en omgeving heeft verricht, hiervan ontheven wordt. Deze maatregel is het gevolg van in hoofdzaak twee factoren, namelijk de steeds dringender wordende noodzaak een volledige kracht voor de organisatie van het vormingsonderwijs ter beschikking te hebben en onze precaire financiële positie.

Zoals men weet, was Verduijn voor een deel van zijn tijd met dat vormingsonderwijs belast. Maar slechts voor een deel, daarnaast bemoeide hij zich met de voorbereiding van onze televisie-uitzendingen en was hij secretaris van de werkgroep Jeugd- en Jongeren. Dat hij ook nog allerlei andere karweitjes vervult, blijft hier maar buiten beschouwing. Hoe langer hoe meer is echter duidelijk geworden, dat voor het vormingsonderwijs een hele man nodig is en dat is nog slechts het minimum. Maar ook de werkzaamheden voor de televisie vragen meer tijd, terwijl het jeugd- en jongerenwerk zich gestadig uitbreidt. Als onze geldmiddelen het zouden toelaten, dan zouden we één of meerdere functionarissen dienen aan te trekken, maar dat is op het ogenblik en naar het zich laat aanzien ook in de komende jaren een onmogelijkheid. Het ging er dus om, door een hergroepering te trachten tot een aanvaardbare oplossing te komen en die meent het hoofdbestuur op de boven aangeduide wijze te hebben gevonden.

Per 1 mei a.s. vertrekt Koops dus uit het Rijnmond-gebied en komt geheel vrij om het vormingsonderwijs te begeleiden. Hij zal in de plaats van Verduijn onze gemeenschappen hierin gaan bijstaan, deze ook opvolgen als één der secretarissen van de Algemene Commissie Geestelijke Vorming. Het voordeel is, dat hij zich uitsluitend aan dit werk zal kunnen wijden, terwijl Verduijn het bij allerlei andere dingen moest doen. Verduijn krijgt meer tijd voor de voorbereiding van de televisie-uitzendingen, en gaat zich ook met de radio bemoeien. Hij doet dit niet alleen, maar als deel van een team, dat verder bestaat uit een part-time secretarissen en org.secr. Polet. Verder blijft Verduijn belast met de uitvoering van het jeugd- en jongerenwerk met enige administratieve medewerking van een typiste van het Centraal Bureau.

Het gelag betaalt in zekere zin Schonk, want die verliest zijn medewerker van der Hulle, die Koops gaat opvolgen. Dat is bepaald jammer, want het gespreksgroepenwerk voor buitenkerkelijken, een schepping van Schonk, beweegt zich in opgaande lijn. Maar hem kennende geloven we wel, dat hij ook van de nood een deugd zal maken en er in zal slagen voldoende vrijwilligers aan te trekken.

Men zal begrijpen, dat dit alles geen eenvoudige beslissing is geweest. Het betekent het in de steek laten van een stuk werk, waar men vertrouwd mee is en een zich opnieuw inwerken. We zouden het liever anders gewild hebben, maar in de huidige omstandigheden leek dit de beste oplossing.

HOE GAAT HET BIJ U MET HET CONTACTBEZOEK?

„Hoe gaat het bij u met het contactbezoek?” is een vraag, die ik vast op mijn programma heb staan bij mijn bezoeken aan besturen van gemeenschappen. Deze vraag lijkt mij zó belangrijk, dat ik hem nu maar eens aan alle bestuursleden tegelijk voorleg in dit artikeltje in Kader.

Uit de gegevens, waarover ik beschik, blijkt, dat het ook wel nodig is eens wat extra aandacht te besteden aan het contactbezoek. Er zijn namelijk slechts vijftien gemeenschappen, waar het contactbezoek goed functioneert. Daar kunnen nog enige kleine gemeenschappen worden bijgeteld, waar een afzonderlijke organisatie van dit werk niet nodig is omdat het bestuur alle leden wel persoonlijk kent en ook wel zorgt voor een persoonlijk bezoekje, waar dat nodig is.

Het contactbezoek is niet iets nieuws, het behoort reeds vele jaren tot de taak van de gemeenschappen. Er is ook reeds herhaaldelijk over geschreven in vorige jaargangen in Kader en op een afzonderlijk blad in de dokumentatiemap (no: 511.30). Intussen zal het een ieder duidelijk zijn, dat

het belangrijk is de ervaringen, die wij met de verschillende delen van ons werk opdoen, te blijven volgen en ons af en toe rekenschap te geven van de betekenis van elk onderdeel van ons werk.

In het contactwerk kunnen wij twee doeleinden onderscheiden:

- a. Aandacht besteden aan elk lid persoonlijk, voor zover het lid dit op prijs stelt, en
- b. Inventarisatie van talenten en wensen van de leden.

In een vereniging, die zijn afdelingen de naam van „gemeenschappen” heeft gegeven en die pleit voor het betonen van medemenselijkheid ligt het nogal voor de hand, dat vanuit die gemeenschappen persoonlijke aandacht wordt besteed aan elk lid. In de praktijk blijkt, dat vele leden deze belangstelling niet verwachten of verlangen. Dat betekent, dat wij bij zulke leden niet regelmatig op visite moeten gaan. De praktijk leert evenzeer dat andere leden zulke visites bijzonder op prijs stellen! Om echter te weten te komen, wie ons persoonlijk bezoek op prijs stellen, zullen we bij alle leden — voorzichtig aftastend — thuis moeten aanbellen.

Op *dit* moment komen wij voor een lastige vraag te staan. De vraag: „met welke boodschap bellen wij eigenlijk aan?” Ik laat het gaarne aan de vindingrijkheid van de lezers over op deze vraag enige antwoorden te geven, die de zaak of ridiculiseren of enorm moeilijk maken. Wij willen de contactpersonen in het geheel niet op pad sturen met opdrachten, die moeilijk zijn, of een beetje mal of griezelig of lastig. Om met een „vakterm” te spreken: wij moeten de contactpersonen niet met gevoelens van onzekerheid op pad sturen, of — iets voorzichtiger — wij moeten hun bestaande gevoelens van onzekerheid niet nog eens versterken. Dat kan heel goed, want tussen moeilijk en mal ligt het gewone, het alledaagse. Wij gaan op contactbezoek met dezelfde vanzelfsprekendheid, waarmee wij een brood of een boek kopen. Dat wil zeggen met een concrete, voor de hand liggende boodschap, die bovendien functioneel precies past in onze doelstelling ad b.: inventarisatie van talenten en wensen van de leden.

Het contactbezoek is namelijk niet alleen gericht op de leden, maar ook op het bestuurswerk! Ook dit wordt niet voor het eerst gezegd, maar het moet wel af en toe worden herhaald: een bestuur kan zijn werk alleen goed verrichten, als het goed op de hoogte is van de wensen en van de kwaliteiten van de leden. Die kwaliteiten blijken niet zonder meer uit het ledenregister: daar staat ambtenaar, leraar, journalist, huisvrouw, enz. Maar daarmee weten we nog niet genoeg. Het is ook nodig te weten of de ambtenaar werkzaam is bij de politie, bij sociale zaken of bij onderwijs. In welk vak de leraar les geeft en aan welke school? Aan welke krant is de journalist verbonden en is hij soms gespecialiseerd? En welke beroepen hebben onze huisvrouw-leden vroeger uitgeoefend? Hebben onze leden liefhebberijen, waarmee zij in de gemeenschap soms iets zouden kunnen doen?, b.v. muziekmaken, toneel, voordracht, spelleiding, enz. enz. Welke leden zijn lid van de gemeenteraad of van de kamer, wie zijn bestuurslid in een andere vereniging? Genoeg voorbeelden, géén uitputtende opsomming van de kwaliteiten, die wij van onze leden moeten weten als wij zitten met een bepaald probleem en de vraag stellen, is er onder

onze leden misschien iemand, die ons hiermede een eindje zou kunnen helpen?"

Overigens gaat het hier niet alleen om feitenkennis omtrent onze leden. Ook hun *meningen* zijn belangrijk: Wat vindt u van Mens en Wereld, wat vindt u van de verschuiving van onze radiozendtijd, wat vindt u van het krantje van onze gemeenschap, wat vindt u van de laatste verklaring van het hoofdbestuur (niet gelezen?, hier is een exemplaar), wat vindt u van enz., enz. *Kleine* enquêtes met enkele vragen, die snel gesteld en geteld kunnen worden. Op deze wijze is de contactbezoeker of -bezoekster een soort enquêteur of enquêtrice.

Behalve de gegevens, die wij op deze wijze verzamelen, is tevens belangrijk, dat er even persoonlijk contact is. Dikwijls zal dat „even” zijn, soms zal de gelegenheid worden aangegrepen onze contactbezoeker naar binnen te nodigen voor een gesprekje. Belangrijk is ook, dat de mensen merken, dat het HV belangstelt in hun kwaliteiten en in hun meningen.

Een dergelijke werkwijze levert het bestuur gegevens op, waarmee het kan werken. Een dergelijke werkwijze vereist echter ook een actieve leiding van het bestuur! Het bestuur zoekt namelijk uit welke vragen zullen worden gesteld (Niet te vaak, hoogstens tweemaal per jaar). Maar vóórdat het allemaal zo loopt, zoekt het bestuur eerst naar een actieve hoofdcontactpersoon (HCP), die geleidelijk een corps contactpersonen vormt, dat in staat is menselijk en organisatorisch een stuk *leven* in de gemeenschap te brengen.

J. de Leede

TRAININGSWEEKEND GESPREKSLEIDING JONGEREN

Alhoewel één van de deelnemers aan het trainingsweekend voor jongerengespreksleiding op 25 en 26 februari jl. geen prijs stelt op meer van dit soort door de werkgroep Jeugd en Jongeren georganiseerde cursussen en trainingen, heeft hij de resultaten van het weekend toch reeds in de praktijk gebracht. Deze merkwaardige conclusie kon getrokken worden uit een enquête die werd gehouden onder de deelnemers van het weekend. Uit de zeven ingezonden formulieren (er waren 10 deelnemers) leren we dan ook dat zij er iets aan gehad hebben volgens hen zelf. De meerderheid is ook voor voortzetting van deze en andere cursussen, waarbij soms het onderlinge contact van meer belang werd geacht dan het onderwerp van de bijeenkomst. Daar staat tegenover dat een enkele deelnemer cursussen over humanisme voor het kader van de jongerengroepen van bijzonder veel belang achtte: zij d.w.z. dat kader, zijn tenslotte vertegenwoordigers (salesmen) van het Verbond.

Gezien deze opmerkingen, maar ook al tijdens het weekend, kon worden geconstateerd, dat het een geslaagde bijeenkomst was ondanks het feit dat er hard gewerkt moest worden en dankzij de voortreffelijke accommodatie en verzorging van de Rotterdamse H.J.G. Opvallend was dat de deelnemers veel vlugger in de gaten hadden waar het bij de gesprekstechniek om ging en ook de methode vlugger beheersten, dan meestal het geval is bij andere groepen. Of dit komt omdat de stof, die anders over een groot aantal weken wordt uitgesmeerd, thans gecompriëerd was tot vier zittingen van $2\frac{1}{2}$ à 3 uur in een weekend of dat de oorzaak gezocht moet worden in de jeugdige leeftijd van de deelnemers, is nog geen uitgemaakte zaak.

Dat gezelligheid en plezier niet behoeven te ontbreken bij hard en langdurig werken, moge bijgaande foto bewijzen, die wij overnamen uit de Libertijn, het onvolprezen humanistische jongerentijdschrift, dat elk kaderlid die met jeugd te maken heeft, niet gelezen kan laten.

M.J.V.

GESPREKSGROEPEN VOOR BUITENKERKELIJKEN

Zoals bekend mag worden verondersteld, bestaan er sedert een aantal jaren gespreksgroepen voor buitenkerkelijken, niet-leden. De man die met dit werk is begonnen en er ook thans de leiding van heeft is onze vriend C. H. Schonk. In Kader van december 1963, nr. 6 heeft hij een groot artikel geschreven over de benadering van niet-leden en daarbij ook wenken gegeven voor de methodiek. De gespreksgroepen voor buitenkerkelijken zijn een succes, al blijft het moeilijk ze te vormen en op gang te houden. Wij laten onderstaand enkele gegevens volgen die wij haalden uit een door Schonk aan de Centrale Commissie Geestelijke Verzorging uitgebracht rapport over 1966. Voor zover nodig raadpleegden wij ook het verslag over 1965. Overigens hopen wij in een volgend nummer een artikel van Schonk zelf te kunnen opnemen.

In 1966 nam het gespreksgroepenwerk verder in omvang toe. Dat blijkt uit de cijfers, waarbij die tussen haakjes de situatie in 1965 weergeven. Er werden 18 (16) nieuwe groepen gevormd, terwijl 8 (8) groepen aan het eind van hun bestaan kwamen. In totaal werkten er in 1966 45 (34) groepen met 540 (410) deelnemers in 302 (159) bijeenkomsten onder leiding van 40 (27) gespreksleiders. Aan het eind van het jaar bedroeg het aantal lopende groepen — dus minus de opgeheven groepen — 37 (27) met 440 (320) deelnemers o.l.v. 35 (26) gespreksleiders. Van het begin af aan gerekend hebben in totaal 54 groepen gewerkt met 650 deelnemers in 640 bijeenkomsten.

De geografische spreiding van de nog lopende groepen is als volgt: Amsterdam 6, Amstelveen 1, Winkel 1, Nieuwkoop 1, Weesp 1, Rotterdam en omgeving 7, Delft 1, Zeeland 5, Arnhem 1, Renkum 1, Apeldoorn 3, Almelo 1, Groningen 1, Haren 1, Leeuwarden 2, Buitenpost 1, Assen 1.

Voor zover na te gaan, zijn er via dit groepswork in het verslagjaar 39 (38) mensen lid van de H.V. geworden. Het totaal is daarmee gestegen tot 114 of, berekend op het totale deelnemerstal 18 %.

Hoe krijgt men een groep bijeen?

Al werkende zijn door Schonk en zijn medewerkers verschillende methoden uitgedacht en beproefd. Via een oproep in de krant, persoonlijk gericht brieven, waarvoor adressen werden verkregen van leden enz. tot wat men noemde een bliksemactie, waarbij een aantal gespreksleiders op een bepaalde avond mensen gaat opzoeken, die men van te voren van dit bezoek op de hoogte heeft gebracht. Hierbij is het resultaat kwantitatief goed, maar het kost veel voorbereiding en veel mankracht. Het rendement ligt tussen de 10 en 20 %, waarbij vorig jaar het laagste cijfer behaald werd in een typisch Amsterdamse arbeidersbuurt (12 %) en het hoogste in Leeuwarden (30 %), waar geselecteerde adressen van goede arbeiders en tegen de middengroepen aanliggenden bezocht werden.

Aangezien de bottle neck altijd het verzamelen van adressen bij bevriende relaties is, of via bevolkingsregisters, is men er in 1966 toe overgegaan een nieuwe weg te zoeken in huis-aan-huis acties. Men bezorgt op elk adres, waar men beweert buitenkerkelijk te zijn een brief, die omschijft wat het doel van het groepsgesprek is. Daarna volgt een bezoek. Het voordeel is dat het versturen van brieven vervalt. De bezoeken worden op één straat of wijk geconcentreerd. Als het tot vorming van een groep komt, wonen de deelnemers dicht bij elkaar en kan daarmee in overeenstemming een plaats van samenkomst worden gekozen. Een ander voordeel is nog, dat de deelnemers meer uiteenlopend zijn, dan wanneer men gaat kiezen uit mensen, die lid zijn van een vereniging of partij. En op deze wijze is het reservoir onbegrenst, er zijn immers voldoende buitenkerkelijken.

Deze methode bleek zeer uiteenlopende resultaten op te leveren, variërende van 3 tot 30 % van het aantal bezochten. Bij het eerste percentage betekent dit, dat voor een groep van 10 personen ongeveer 300 buitenkerkelijken moeten worden gevonden en bezocht. Een nogal omvangrijk karwei. Het rendement loopt zeer uiteen: wijken van een hogere maatschappelijke welstand en nieuwe wijken leveren meer op dan buurten waarin veel ongeschoolde arbeiders wonen en oude wijken.

Aan de hand van de opgedane ervaringen werd de methode weer verbeterd. De brieven worden meer selectief geplaatst, door kennis van de wijk te verkrijgen. Ze worden niet meer afgegeven zonder meer, maar er vindt een gesprekje bij plaats, waarin al belangstelling kan worden geconstateerd. (Van de ervaringen bij dit werk vindt u in ditzelfde nummer een verhaal.) Het gevolg is, dat men als tot bezoek wordt overgegaan bij voorbaat een aantal uitsluit en wel:

1. de onverschilligen,
2. de mensen die geen tijd hebben,
3. de bejaarden,
4. de typen die qua karakter niet in een groep passen.

Vijf experimenten hebben geleerd dat op die wijze in de geschikt gebleken buurten 30 tot 70 % van de buitenkerkelijken geen bezoek hoeft te hebben en dat het rendement bij de rest tussen de 25 en 30 % ligt. Voor de bezoeker, die ook de gespreksleider is dus kans op een behoorlijk resultaat, dat de animo vergroot.

Men is overigens niet van plan in het vervolg deze methode star te blijven volgen, maar wisselt naar gelang de omstandigheden zijn. Een voordeel is, dat zelfs als bezochten uiteindelijk niet aan de gespreksgroep gaan deelnemen, ze toch met het bestaan van het Verbond in aanraking komen. Een niet geringe publiciteitswaarde.

Ook voor ledenwerving

We hebben in de eerste plaats aandacht aan dit werk besteedt, omdat het bij onze medewerkers, die er niet bij betrokken zijn, nog te weinig bekend

is. De groepen zijn niet gericht op het werven van leden, uitdrukkelijk wordt voorop gesteld, dat het daar niet om gaat. Deelnemers dienen zelf te ontdekken of ze humanist zijn.

Maar dat neemt niet weg, dat de wijze waarop die groepen gevormd worden en de methode van benaderen ook voor anderen dienstig kunnen zijn. Hoewel men meestal meer adressen van belangstellenden heeft dan men bezoeken kan, is het toch mogelijk dat we bij informatie gebruik maken van de door Schonk en zijn medewerkers opgedane ervaringen en uitgedachte methoden.

WELKOM VREEMDELING

Een van mijn ochtendbezoeken bij het vormen van een gespreksgroep bracht me op een adres van iemand, gewoon zoals u en ik, met nog gewoner naam dan b.v. van Dam, wat overigens een heel behoorlijke naam is. Nee, helemaal gewoon bleef mijn gesprekje met de vrouw niet. Ik had nog nooit in m'n leven een gesprek gevoerd met een Russin, en dit was er nu eentje. Voor velen van u misschien heel gewoon, voor mij niet. Haar manier van denken en de denkuiting in onze taal was voor mij in één woord verrukkelijk. Naar schatting was ze vijftig jaar. In 1942 uit Rusland gevlucht, kwam ze later in Duitsland terecht, leerde daar een te werk gestelde Nederlander kennen, trouwde met hem na de bevrijding, en woonde sindsdien met hem in ons land. Zeker tot haar 25e jaar was ze opgevoed en opgegroeid in Rusland en was haar denkpatroon hierdoor gevormd. Zodoende was het vanzelfsprekend dat de Russisch orthodoxe godsdienst haar met de paplepel was ingegoten.

En hier ontstond een grappig misverstaan over humanistische denkbeelden. Als een van de beste gewoonten van ons land, de gastvrijheid, achtte zij het vanzelfsprekend koffie en koek te serveren, gelijktijdig bezig zijnde om, echt nadenkende, het humanisme een plaats te geven in de galerij van godsdienstdiversiteiten, waarzonder zij niet kon denken.

Op m'n horloge las ik achttien minuten gastvrijheid af, voldoende naar het me leek pogingen te doen om te retireren. Zij was en bleef voor mij een Russin, niet geschikt voor een gespreksgroep over buitenkerkelijke waarden. Zo dacht ik. Maar op mijn suggestie dat het toch niks voor haar zou zijn ging ze niet in. De brief had ze in handen, las hem echter niet maar beweerde met stelligheid dat ze die na mijn vertrek wilde lezen. „Goed, zei ik, u hebt telefoon, dan bel ik nog, u kunt altijd afwijzen.” Ik haastte me weg naar beter vermeende kansen.

Enige dagen later belde ik. Ze was ziek. Nog weer later opnieuw, en daar was de man aan de telefoon.

„Tot m'n schande heb ik de brief niet gelezen: nee, ik lees alles wat

binnenkomt . . . , oh, excuus, m'n vrouw zegt die brief wel gegeven te hebben, maar ik moet u bekennen . . .

„Geeft niet, zei ik, ik stuur u nog een exemplaar, ja?”

„Graag, maar nog even: hoe komt u aan mijn adres?”

„Zomaar geprikt, meneer dinges, dat kan van alles veroorzaken: afwijzen, terugkomen, accepteren, en soms ook tóch maar liever niet. Kan u ook altijd nog doen.”

„Ja weet u, ging hij door, 't lijkt me moeilijk wat u doet. Als u nu nog iets zichtbaars had aan te bieden. Mijn vrouw en ik zijn niet kerkelijk meer, maar humanisme verkopen . . . , 't zijn denkbeelden.”

„U kent het humanisme, geloof ik?”

„Jaren terug heeft iemand van u me eens bezocht, ik denk door mijn lidmaatschap van een vakbond.”

„Zeker niet prettig voor u, iemand die u uit een ledenlijst pikt?”

„Och . . . , maar als u die brief over hebt . . . ”

„Ik stuur een exemplaar.”

„Dank u, en een prettig weekend.”

De brief ligt klaar om te posten. Aanvankelijk beschouwde ik het geval als een kneusje, na dit telefoontje niet meer. Met de man die ik nooit gezien had voerde ik een, voor elkaar onzichtbaar, gesprek over een abstract begrip. Er resulteerde in mijn herinnering de intonatie bij haar zowel als bij hem van mensen met stemmen waarin *gezindheid* ligt. Een goeie dan, wel te verstaan.

Wedden dat zij de groep met hun aanwezigheid zullen aanvullen?

Ondanks Jelle is de functie van formateur van een gespreksgroep een dankbare geschiedenis.

Zelfs met Russen.

d'See-Uyl

NOTEERT U DIT EVEN?

Sprekersvergoeding

In de toelichting op de sprekerslijst komt een passage voor over de vergoedingen. Zoals bekend kent het H.V. de volgende regeling.

- a. een vergoeding inclusief alle kosten van resp. f 10,—, f 15,—, f 20,— en f 25,—.
- b. vergoeding van reis- en verblijfkosten.
- c. in overleg met de spreker.

De onder a. genoemde regeling houdt in, dat de vergoeding afhankelijk is van de grootte van de gemeenschap. Die met minder dan 50 leden betalen f 10,—, van 50 tot 100 leden f 15,—, van 100 tot 150 f 20,— en boven de 150 leden f 25,—. Hierbij wordt aangenomen dat niet hoeft te worden overnacht.

In verband met de stijging van de reiskosten worden vanaf heden de bedragen als volgt gewijzigd: f 15,— wordt f 20,—; f 20,— wordt f 25,— en f 25,— wordt f 35,—. Het tarief van f 10,— voor de kleine gemeenschappen blijft ongewijzigd.

Er komt nog een wijzigingsblad, maar de besturen kunnen er vanaf nu al rekening mee houden.

Jaarverslagen

Nog steeds hebben niet alle besturen voldaan aan de reglementaire verplichting om een afschrift van het jaarverslag over 1966 aan het Centraal Bureau te zenden, vandaar deze aanmaning.

Bloemlezing Kader

Er zijn nog een aantal exemplaren beschikbaar van de bundel die werd samengesteld uit artikelen die verschenen zijn in de jaargangen van 1958 tot 1965. Vooral aanbevolen voor nieuwe bestuurders, gespreksleiders en vormingsleiders. Verkrijgbaar bij het Centraal Bureau voor f 2,50.

DE SAMENSTELLING VAN EEN WINTERPROGRAMMA

Ieder jaar opnieuw ziet een gemeenschapsbestuur zich geplaatst voor het probleem hoe een evenwichtig winterprogramma samen te stellen waarin voldoende recht wordt gedaan aan de verschillende facetten van het moderne humanisme. Hierbij zal uiteraard ook rekening gehouden moeten worden met de wensen van de leden, zoals deze op de jaarvergadering naar voren zijn gebracht. Het is goed zich tevens te realiseren, dat er in een verbondsgemeenschap verschillende groepen leden zijn, die elk hun eigen specifieke interesses en problemen hebben. Deze groepen hopen dat hieraan in het winterprogramma aandacht zal worden besteed. Ik denk aan de jongeren (tussen ± 20 en ± 30 jaar), de bejaarden, de alleenstaanden. Er zijn leden met weinig scholing, maar ook academici, filosofisch geïnteresseerden en maatschappelijk „geëngageerden”. Het lijkt mij verantwoord, wanneer het bestuur, alvorens tot de keuze van een aantal sprekers te komen, eerst overeenstemming bereikt over de vaststelling van een aantal *themata*, die prioriteit hebben in het winterprogramma, zodat ook een *evenwichtige samenstelling* van het programma mogelijk wordt. Ik heb hiertoe de volgende poging gedaan. Uiteraard zijn hierop allerlei aanvullingen mogelijk. Het betreft hier niet meer dan een schets van een mogelijk schema van onderwerpen:

1. Gezicht, plaats, geschiedenis en toekomst van het humanisme in Nederland en de wereld.
2. Het humanistisch mens- en wereldbeeld (antropologie, evolutieleer, Huxley, Teilhard de Chardin).
3. Praktisch humanisme (geestelijke verzorging e.d.).
4. Hedendaagse wijsgerige stromingen (o.m. existentialisme, neopositivisme) en niet-christelijke wereldbeschouwingen (o.m. boeddhisme, hindoeïsme).
5. De psychologie van de mens in de welvaartsstaat („statusproblemen”, aanpassingsmoeilijkheden, vereenzaming).
6. Actuele maatschappelijke vraagstukken en de humanisering van de samenleving.
 - a. Het probleem van de democratie en de geestelijke vrijheid in de hedendaagse getechnificeerde maatschappij. (Belangstellenden verwijs ik in dit verband naar twee speciale uitgaven van het „Oost-West-Instituut” over „democratie”). De totalitaire staat (Fromm „De angst voor vrijheid”, „De gezonde samenleving”).
 - b. Polemologie (het vraagstuk van oorlog en vrede). De sociale, economische, politieke en *psychologische* factoren (vóóroordelen, stereotypen m.b.t. andere volken) verdienen hierbij de aandacht. (Gewezen moet worden op de voortreffelijke „Polemologische studiën” en „Nieuwe literatuur over oorlog en vrede” beide uitgegeven onder auspiciën van het „Polemologisch Instituut” van de Rijksuniversiteit te Groningen o.l.v. prof. B. V. A. Röling).
 - c. Sociale gerechtigheid, ook in wereldverband (Problemen van de ontwikkelingslanden, ontwikkelingshulp).

- d. Rassenproblemen, psychologisch, politiek en sociaal gezien.
 - e. Nationalisme en supranationalisme.
 - f. De verhouding van Oost en West (het tijdschrift „Oost-West” heeft de verhouding van het Westen tot de communistische wereld tot onderwerp en bevat veel stof voor zondagochtenden en gespreksgroepen). Ook aan het probleem China („het gele gevaar”?) kan hierbij niet worden voorbijgegaan.
 - g. Arbeid en arbeidsverhoudingen in het moderne bedrijf (bedrijfs-sociologie en -psychologie, medezeggenschap).
7. Vernieuwingen en veranderingen in het christelijk geloof en mensbeeld en de christelijke moraal (De „God is dood”-theologie, het „christelijk atheïsme”. Bonhöffer, Sölle, Robinson, Van Buren, Hamilton, Vahanian, Altizer).
 8. Wijzigingen in levenspatroon en opvattingen over moraal, (gezin, huwelijk, sexualiteit, verhouding jeugd-ouderen).
 9. Functie en waarde van de kunst. (Heeft kunst een maatschappelijke functie? De vrijheid van de kunstenaar. Kunst en wereldbeschouwing. Kunst en moraal. De grenzen van kunst en pornografie).

Het lijkt mij overbodig hieraan nog toe te voegen dat behalve de sprekerslijst van het Verbond ook „Mens en Wereld”, „Rekenschap” en „Mens en Kosmos” belangrijke bronnen vormen, waaruit men inspiratie kan putten voor de niet altijd gemakkelijke taak om tot een actueel en bevredigend winterprogramma te komen.

P. Krug

TAAK EN FUNKTIE VAN DE FEDERATIE AMSTERDAM

Sedert de federatie Amsterdam bestaat is er enige onduidelijkheid geweest over de taak en funktie. Omdat hier een vergelijking valt waar te nemen met de taak van de gewesten, drukken we hieronder een nota af, die voor het federatiebestuur van Amsterdam door de voorzitter van de gemeenschap Amsterdam Tuinsteden/West werd geschreven. Hoewel de werkzaamheden en de taakverdeling niet identiek zijn komt het ons voor, dat ook gewestbesturen hiermee hun voordeel kunnen doen.

In dit verband wijzen wij nog op het artikel van de samensteller van de nota, G. Neertvoort, in Kader Nr. 5 van dec. '66/jan. '67 „Hoe binden we de leden?”. Dat artikel was de tekst van een inleiding, door hem op de regionale conferenties gehouden. Men zal vooral t.a.v. de taak van de gemeenschappen dezelfde opvatting, zowel in de nota als in het artikel aantreffen.

Positie en taak der gemeenschappen

Juridisch ontlelen de gemeenschappen hun status aan de rechtspositie van het Hoofdbestuur, of het H.V. als landelijke organisatie.

Het reglement der gemeenschappen wordt afgeleid van het landelijk reglement. Via deze reglementen is de verhouding geregeld. Men is m.b.t. taakopvatting en -uitvoering betrekkelijk autonoom. Men zou de taak der gemeenschappen kunnen splitsen in twee groepen:

A. naar binnen gericht;

B. naar buiten gericht.

A. naar binnen gericht.

Dit betekent contact met de leden. Het betekent ook tegemoetkomen aan verwachtingen, wensen en behoeften van onze leden.

Dit houdt in het houden van bijeenkomsten waarin het onderhouden van relaties en het gevoel van er bij te horen kan worden bevorderd. Het houdt ook in dat het Bestuur op enigerlei wijze contact moet onderhouden met de leden. Men moet de verwachtingen kennen.

Ook betekent het dat men moet werken aan mogelijkheden tot gedachtenwisseling, verdieping van de humanistische opvattingen en inzichten.

Daarnaast is de gemeenschap ook een vereniging. Dit houdt in dat het Bestuur t.a.v. zijn beleid en taakopvatting de mening van de leden moet laten inspelen; dat het zijn beleid toetst aan de mening van de leden.

B. naar buiten gericht

Het H.V. is een groep in de maatschappij, in de samenleving. Deze groep representeert bepaalde waarden en opvattingen welke ze in die maatschappij wil doen gelden. Ze wil ook participeren in het maatschappelijk gebeuren.

Het bestuur van een gemeenschap is bovendien de formele instantie die het H.V. in de maatschappij vertegenwoordigt; er het gezicht van is, of, zo U wilt, het visitekaartje.

Uit A en B voortvloeiende taken

Hieronder een korte opsomming van taken die uit A en B voortvloeien in de Amsterdamse stedelijke situatie:

- bijeenkomsten met leden; eventueel met bepaalde categorieën daarvan;
- bezoeken van leden, bijv. „friendly visiting” van bejaarden;
- schriftelijk kommunikatie met de leden;
- praktisch humanisme;
- geestelijke verzorging;
- humanistisch vormingsonderwijs;
- bijeenkomsten in bejaardentehuizen;
- representatie in wijkcentra, buurthuizen, ev. clubhuizen;
- kontakten met andere organisaties: bijv. Humanitas;
- samenwerking met anderen; bijv. Wegwijzer, Bureau voor levens- en gezinsmoeilijkheden;
- kontakten met de gemeentelijke overheid, diensten en organen;
- kontakten met andere levensbeschouwelijke stromingen;
- informatiewerk t.b.v. belangstellenden;
- pers en publiciteitsverzorging t.b.v. buitenkerkelijken.

Bestuurs- en organisatievorm van de gemeenschap

Men zal zijn organisatievorm en de samenstelling van het gemeenschapsbestuur moeten richten naar de veelheid van taken die er voor de gemeenschap liggen.

Als beste vorm lijkt mij die van *enige* voorzitters, sekretarissen en penningmeesters *plus* mensen die een bepaald onderdeel van het werk voor hun rekening nemen. Bijvoorbeeld bestuursleden voor vormingsonderwijs, praktisch humanisme, bejaardentehuizen, organisatie, publiciteit, bijeenkomsten voor bepaalde groepen etc.

Daarnaast kan er nog een grote groep medewerkers zijn indien ieder bestuurslid werkt op zijn terrein met een kommissie of werkgroep.

Positie en taak van de federatie

De positie en de taak van de Federatie dient uit te gaan van bovengenoemde en geschetste positie en taak der gemeenschappen. Daarbij komt wel de situatie dat Amsterdam een funktionele grote stadsgemeente is die steeds sterker ook in agglomeratieverband gaat werken. Afgezien van een verwijzing naar het landelijk statuut waarin beginsel en doel van het Verbond zijn vastgelegd, wordt in het federatie-statuut niets gezegd over de feitelijke functie van de Federatie. Artikel 4c, van het Huishoudelijk Reglement stelt dat het Federatiebestuur kan bepalen welke werkzaamheden centraal, dat is dan federatief, behartigd kunnen worden. Op dit besluit is beroep mogelijk bij het Hoofdbestuur.

Voorts is ergens een documentatieblad over de taak van een gewest bestuur dat misschien ook van toepassing is op de Federatie.

Wat deed de Federatie in 1963, 1964, 1965 en 1966?

Over de eerste drie genoemde jaren beschikken wij over jaarverslagen. Als we deze bestuderen komen we tot de volgende opsomming van door de Federatie verrichte werkzaamheden.

- enkele bijeenkomsten voor leden;
- bijeenkomsten in het gemeentelijk bejaardenhuis (in 1964 naar gemeenschap Oost);
- een enkele bijeenkomst voor het kader;
- bijeenkomsten van representanten van de commissie praktisch humanisme der gemeenschappen.
- voorbereiding van het humanistisch vormingsonderwijs in Amsterdam door een commissie;
- de Loopmare;
- medewerking aan cq representatie in:
 - Anker klubhuiswerk
 - Bur. lev. & gez. moeilijkheden.
 - de Wegwijzer
 - H.S.H.B.
 - Polak Stichting
 - Nuvola
 - H.J.G.
- het telefonisch beschikbaar zijn voor informatie over 't H.V.

Afgezien van de representatie in bepaalde organen, het telefonische adres en een enkele bijeenkomst voor het kader, zijn de overige werkzaamheden der Federatie in feite telkens door de meer zelfstandige gemeenschappen discutabel gesteld.

Er is dus kennelijk in de relatie gemeenschappen—Federatie een onduidelijkheid over wat nu precies het werk is van de Federatie en wat de werkzaamheden van een gemeenschap zijn.

Wat zouden de taken der Federatie dienen te zijn?

Uitgaande van de reeds hiervoor geschetste positie en taken der gemeenschappen kom ik voor de federatie tot de volgende taken:

1. *vertegenwoordiging* in, resp. samenwerking met stedelijke organisaties en instellingen;
2. *stimuleren en ondersteunen* der gemeenschappen t.o.v. de taken dezer gemeenschappen;
3. *bevordering van de onderlinge kommunikatie der gemeenschappen*;
4. *scholing van kader* t.o.v. gemeenschappelijke vraagstukken en problemen;
5. *voorbereiden, c.q. uitvoeren van taken* welke door de gezamenlijke gemeenschappen in Amsterdam als een typisch federatieve taak worden aangemerkt;
6. *coördinatie van taken* der gemeenschappen welke een stedelijk aspect hebben.

Uitwerking van deze taken

1. *vertegenwoordiging en representatie*
 We zijn, direct of indirect, vertegenwoordigd in:
 - stichtingen voor huisvesting bejaarden;
 - stichting telefonische hulpdienst: *De Wegwijzer*;
 - Anker klubhuiswerk;

- bureau levens- en gezinsmoeilijkheden;
- Nuvola.

Nagegaan dient te worden hoe dit nu precies zit met deze vertegenwoordiging, welke mensen dit zijn en op welke wijze met deze vertegenwoordigers kontakt onderhouden dient te worden.

Nagegaan dient ook te worden of het aantal vertegenwoordigingen niet uitgebreid moet worden tot andere vormen van samenwerking.

Naar de Gemeentelijke Overheid en andere organen moet een representatie opgebouwd worden. Dat houdt in: niet alleen reageren op uitnodigingen maar ook actief deelnemen, bijv. aan nieuwjaarsreceptie van de Burgemeester, afscheid e.d. van belangrijke funktionarissen.

2. *Stimuleren en ondersteunen gemeenschappen*

Er zouden gesprekken moeten worden gevoerd met gemeenschapbesturen over de taken die gesteld dienen te worden, de mogelijkheden hiertoe en de eventueel ondersteunende arbeid om tot een goede en brede taakuitoefening te komen. Dit houdt in regelmatige kontakten met het hele gemeenschapsbestuur, in casu het bijwonen van bestuursvergaderingen of aparte besprekingen.

3. *Bevorderen onderlinge communicatie*

Dit kan door schriftelijk en door persoonlijk kontakt. Men kan elkaar de gegevens verstrekken. Het Federatiebestuur dient er bijv. sterk op toe te zien dat de gemeenschappen behoorlijke jaarverslagen maken, convocaties en informaties doorgeven. Ook kan, als bij-effect van kaderbesprekingen, de onderlinge communicatie mogelijk gemaakt worden.

4. *Scholing van kader*

De vele gedifferentieerde taken die afkomen op de gemeenschapsbesturen vragen om mensen met verschillende kwaliteiten en vaardigheden. De Federatie zou kaderbijeenkomsten moeten houden waarop deze taken nader worden doorgesproken. Verdieping van inzicht m.b.t. deze taken en versterken van de vaardigheid om deze taken uit te voeren zou één der functies van deze kaderbesprekingen dienen te zijn.

Om enkele voorbeelden van onderwerpen te noemen:

- doel, werkwijze humanistisch vormingsonderwijs;
- idem geestelijke verzorging;
- betekenis en mogelijkheden goede communicatie;
- bejaardenwerk;
- samenwerking met anderen;
- algemene vraagstukken van de stad Amsterdam.

5. *Voorbereiden, cq uitvoeren van taken die als federatief zijn aangemerkt.*

Sommige taken die feitelijk thuis horen bij de gemeenschappen worden in Amsterdam om bepaalde redenen als een federatieve taak beschouwd. Voorbeelden hiervan zijn:

- de Loopmare, berichtenblad voor alle leden;

- kommissie Hum. Vormingsonderwijs, start eerste lessen;
- het houden van bijeenkomsten voor leden der gemeenschappen.

Van jaar tot jaar zal bekeken moeten worden in hoeverre dergelijke taken thuis horen in de federatieve werkmap.

Een beslissing daaromtrent zou telkens door de federatie-jaarvergadering genomen dienen te worden.

6. *Coördinatie van taken der gemeenschappen*

Sommige gemeenschapstaken lenen zich voor coördinatie met het oog op stedelijke aspecten van deze taken.

Voorbeelden hiervan:

- Kommissies praktisch humanisme overleggen, wisselen ervaringen uit en gaan na of er gemeenschappelijke maatregelen nodig zijn.
Men moet hierbij wel waken voor de neiging om de gemeenschaps-taak te vervangen of uit te hollen door een teveel aan afspraken.
- vertegenwoordiging in wijkcentra.
Het kan nodig zijn om, met het oog op de Amsterdamse ontwikkeling met de representanten bijeen te komen en een gemeenschappelijke koers af te spreken m.b.t. stedelijk beleid.
- gezamenlijke agenda.
Ook het bijhouden van een dergelijke agenda is wenselijk.
Men zal steeds met elkaar overleg dienen te plegen over het inschakelen van leden ener gemeenschap in een andere gemeenschap, federatiewerk of hoofdbestuurstaken.

Welke organisatievorm is nodig om de vorengeschetste taken uit te voeren?

Huidige vorm

Er is een federatiebestuur van grote omvang. Voorzitter, penningmeester en sekretaresse worden in functie gekozen. Eventueel ook 2e sekretaris, voorzitter en redakteur Loopmare, commissarissen voor vormingsonderwijs en jeugdwerk.

Het dagelijks bestuur vergadert gemiddeld 6 maal per jaar.

Het Federatiebestuur vergadert gemiddeld 6 maal per jaar.

Er is een kommissie vormingsonderwijs. Er is overleg tussen de gemeenschapscommissies praktisch humanisme.

Het geheel vraagt zeer veel tijd en de produktie is gering. In deze vorm en met deze frekwentie is het niet mogelijk om de geschetste taken te vervullen, afgezien nog van de bezetting van dagelijks bestuur, bestuur en kommissies.

Voorgestelde vorm

A. Een *klein federatiebestuur* dat bestaat uit:

- voorzitter en vice-voorzitter
- sekretaresse en 2e sekretaresse
- penningmeester
- commissaris voor vormingsonderwijs
- commissaris voor publiciteit (redakteur Loopmare)

In totaal dus maximaal 7 leden welke in functie worden gekozen.
Dit Bestuur vergadert *elke drie weken* en is verantwoordelijk voor de geschetste taken.

- B. Ter bevordering van de onderlinge kommunikatie van de gemeenschappen en die tussen gemeenschappen en federatiebestuur wordt een voorzittersconvent der gemeenschappen in het leven geroepen.
Dit convent vergadert elke twee maanden.
- C. Minstens éénmaal per jaar wordt de federatievergadering gehouden.
- D. Teneinde de gemeenschapsbesturen een maximum aan informatie te geven over het beleid van het Federatiebestuur ontvangen de gemeentebesturen resumé's van de besprekingen die het federatiebestuur voert en van de activiteiten die zijn of worden ontwikkeld.

Amsterdam, januari 1967
G. Neervoort.

BOEKBESPREKING

Bij de staatsuitgeverij in Den Haag verscheen onlangs de tweede druk van de brochure „*Studeren, methode en techniek*” (23 p). Dit door ir. F. L. van Berckel geschreven pamfletje is bedoeld als leidraad voor eerstejaarsstudenten. De auteur valt direct met de deur in huis door te zeggen dat studeren iets is dat moet worden geleerd. De overgang van leren naar studeren vormt voor vele studenten het grote probleem van hun eerste jaar. De schrijver gaat ervan uit dat „goed studeren synoniem is met een goede organisatie van het denken, een goed gebruik van het intellect” en dat „stampen voor resultaten op lange termijn waardeloos (is)”.

Zijn advies voor de juiste studiemethode luidt:

- vormt u zich eerst een algemeen beeld van het terrein van onderzoek;
- ga dan op nadere verkenning uit en probeer essentiële punten te onderkennen en in te passen;
- legt u zich pas in de derde fase toe op de details.

In het hoofdstukje Studietechniek komen onderwerpen aan de orde als: plaats en tijd; programmering van de studie; oefening van het concentratievermogen en het geheugen; het leren lezen; het maken van dictaten, verslagen; scripties; het houden van referaten e.d.

En in alle paragrafen komt de methodische driedeling — algemeen beeld, nadere oriëntatie, details — terug. Het boekje lijkt geschikt voor iedereen die zich serieus in een onderwerp wil gaan verdiepen (iets voor vormingsleiders misschien?), al is het maar omdat men zich bewust wordt van een bepaalde methode van studeren.

Het is voor drie kwartjes te koop bij de Staatsdrukkerij of via de boekhandel.

C.W.K.

BOEKBESPREKING

A. L. Constandse begint het eerste hoofdstuk van zijn nieuwe boek „*Geschiedenis van het humanisme in Nederland*” met de volgende woorden: „De geschiedenis der vrijheid in ons land valt samen met de geleidelijke ontdekking van de rechten en plichten der persoonlijkheid. De rechten betreffen de mogelijkheid, zelf te denken, autonoom zedelijk te oordelen, redelijke conclusies te trekken uit de ervaring en te strijden voor gemeenschappelijk geluk, indien het onze daarvan afhankelijk is. De plichten hebben betrekking op hetgeen wij aan de maatschappij verschuldigd zijn, op de noodzakelijke doch redelijke beperking van onze driften. Er bestaat geen vrijheid zonder verantwoordelijkheid.”

In dit 190 pagina's tellende boek schetst Constandse hoe sinds de Middeleeuwen — mensen zich hebben gekeerd „tegen geloven op gezag, tegen verouderde tradities en verstarrende dogmatiek”. Soms waren het enkelingen, soms stichtten zij samen met geestverwanten een broederschap, zoals Geert Grote en zijn „Broeders des gemenen levens”. Grote is de eerste die Constandse bespreekt. Anderen zijn Erasmus, Willem de Zwijger, Spinoza, Descartes, Tyssot de Patot, Junghuhn, Van Vloten, Multatuli, Busken Huet, Allard Pierson en Domela Nieuwenhuis.

Met enig recht kunnen zij tot de geestelijke vaders van het moderne humanisme, worden gerekend, omdat zij in hun tijd opkwamen voor vrijheid van denken en geweten, en verdraagzaamheid.

Het lijkt of tegen het einde van de negentiende eeuw de individuele denkbeelden opgaan in veel grotere stromingen. In het vierde hoofdstuk, dat de twintigste eeuw behandelt, dragen de paragrafen titels als: atheïstisch socialisme, de vrijdenkersbeweging, het religieuze humanisme, de ontmythologisering, de radicale bijbeletiek, godsdienstloze ethiek, het Humanistisch Verbond en „God is dood”.

„*Geschiedenis van het humanisme in Nederland*” zal ongetwijfeld elders uitvoeriger besproken worden.

Dit geldt als een aankondiging van een boek, dat een interessant brok cultuurgeschiedenis bevat, waarvan wij momenteel de mede-erfgenamen zijn.

Het boek is bij Kruseman in Den Haag verschenen, en behalve bij de boekhandel ook verkrijgbaar bij het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond.

C. W. Kerkhof

HET LEDENTAL IN 1966; GEEN REDEN TOT TEVREDENHEID

De tradie getrouw geven we hier een overzicht van de bewegingen van het ledencijfer in 1966. Uit het jaarverslag blijkt, dat er een *netto-groei* is geweest van 765, hetgeen ongeveer $\frac{3}{4}$ was van 1965 en de helft van het topjaar 1964. In dat jaar bedroeg de netto-aanwas maar liefst 1518.

Als we per maand 1965 en 1966 vergelijken, krijgen we het volgende beeld:

maand	toetredingen		afvoeringen		netto-groei	
	1965	1966	1965	1966	1965	1966
januari 1)		39		42	—	3
februari	200	239	51	36	149	203
maart	190	224	75	106	115	118
april	143	179	39	51	104	128
mei	166	170	53	28	115	142
juni	134	71	38	34	96	37
juli	108	72	44	24	64	48
augustus	75	68	18	33	57	35
september	154	94	39	50	115	44
oktober	161	141	85	102	76	39
november	247	98	101	95	146	3
december	383	158	417	187	— 34	— 29
totaal	1961	1553	960	788	1001	765

1) in 1965 werden januari en februari samen opgenomen.

De afvoeringen kunnen weer gesplitst worden in:

	1965	1966
overlijden	215	196
vertrek naar buitenland	26	38
andere oorzaken	719	554
totaal	960	788

Opgemerkt kan hierbij worden, dat het aantal bedankjes van 554 belangrijk lager was dan in 1965, zodat het totaal aantal afvoeringen voor 1966 een gunstiger beeld opleverde. Vergelijken we dit cijfer met de voorafgaande jaren, dan behoort 1966 samen met 1964 tot die jaren, waarin de minste leden bedankten. Een oorzaak hiervoor is echter niet aan te geven.

Wat de toetredingen betreft blijkt uit de cijfers dat de eerste vijf maanden iets hoger lagen dan in het voorafgaande jaar. We hebben bij een beschouwing in Kader van mrt/apr. 1966 hetzelfde kunnen constateren voor wat 1965 betreft ten opzichte van 1964. Men zou hier dus van een normaal beeld kunnen spreken, en wellicht het gevolg dat in die maanden het leven in de gemeenschappen wat intensiever is. Dat blijkt ook wel uit de inzinking in de zomermaanden, hoewel, en dat is wel opvallend, dit in 1966 sterker was dan in het jaar daarvoor.

En het herstel, dat in de herfst intreedt, is in 1966 belangrijk achter gebleven, hetgeen vooral tot uiting komt in het netto-cijfer in september, oktober en november. December is een geval op zich zelf, het eindcijfer is in beide jaren ongeveer gelijk, maar als de aanmeldingen in 1966 hetzelfde geweest zouden zijn als in 1965 zou dat een belangrijk beter eindresultaat voor het gehele jaar hebben opgeleverd, omdat de afvoeren in 1966 gelijk waren aan 1965.

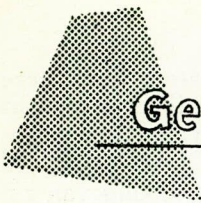
Vanaf juni '66 is dus het aantal toetredingen te laag geweest en de vraag rijst, wat hiervan de oorzaak is. Want de verwachting was juist, dat het uitvallen van het radio-kwartiertje op de zondagmorgen bij velen zoveel ergenis zou opwekken, dat ze daarin een reden zouden zien om de stap naar het lidmaatschap te doen. Hebben we dit onvoldoende uitgebuit of op een verkeerde manier gepresenteerd? Dat zouden we alleen te weten kunnen komen, als we in die maanden een onderzoek hadden kunnen instellen. Misschien dat leden in de gemeenschappen, die zich met informatie van belangstellenden bezig houden, daarop een antwoord weten. Laten ze dan niet schromen het te zeggen.

Eigenlijk weten we bijzonder weinig van de motieven die iemand er toe brengen om lid te worden. Daar wordt zowel in de gemeenschappen als centraal wel naar gezocht, maar duidelijker is het nog niet geworden. Of we het ooit te weten zullen komen, is zelfs de vraag. Te hopen is het wel, dan zou het wellicht mogelijk zijn daar rekening mee te houden. We drukken ons heel voorzichtig uit, want het zou kunnen zijn dat we dan voorwaarden zouden moeten vervullen, waar we niet aan kunnen voldoen. Maar vooralsnog tasten we in het duister en daarop kun je geen methode ontwikkelen die de groei bevordert.

Vooralsnog zal er niets anders opzitten, dan doorgaan met het geven van informatie en dan liefst in sterker mate dan thans het geval is. Onze 2e organisatie-secretaris de Leede is bezig om informanten in regelmatige besprekingen bijeen te brengen teneinde van elkaars ervaringen te leren. We kunnen er niet genoeg op aandringen om zoveel mogelijk mensen naar deze werkbesprekingen te sturen. Op die manier komen we, dat hopen we althans, te weten waar de knelpunten liggen.

En overigens blijft van kracht wat we ook vorig jaar opmerkten, n.l. dat we geen vrede moeten hebben met het feit dat iemand bedankt zonder aanwijsbare reden. We zijn nog steeds van mening dat daar toch wel iets aan gedaan kan worden, al begrijpen we dat voor de gemeenschappen afzonderlijk het bedanken van een enkel lid niet iets is om van om te vallen. Maar het totaalcijfer, dat we te hoog vinden valt nu eenmaal uiteen in die individuele bedankjes.

Polet

Geestelijke Verzorging

29. GV — PH — MW — PS

Geestelijke Verzorging, Praktisch Humanisme, Maatschappelijk Werk, Psychiatrie.

Waar liggen de grenzen en de verbindingen?

Het dagelijks leven

De genoemde terreinen zijn publiek georganiseerd, maar reeds in het particuliere vlak vertonen zij zich als verschillende momenten, die dikwijls onbewust passeren.

Een student („S”) zakt voor een bepaald tentamen en begint sindsdien te twifelen aan de keuze van zijn vak. Hij houdt zichzelf voor, dat deze twijfel wel uit vermoeidheid en teleurstelling kan komen; zodat hij eerst maar eens vakantie moet nemen. Daarmee bedrijft hij aan zichzelf een voorlopig stukje leken-psychiatrie („PS”), al zal niemand dat zo noemen. Intussen oriënteert hij zich over een andere studie, en over de vraag hoe hij die zal bekostigen: Kan ik dan nog een beurs krijgen, is er een bijbaantje mogelijk, of ben ik een type die dan helemaal niet meer studeert? Hier begint het terrein van Maatschappelijk Werk („MW”) ook al denkt S niet aan die term, en spreekt hij over zijn probleem uitsluitend met enkele privé-relaties.

Reeds tijdens z'n eerste studie jaren en nog vroeger, was S bijzonder geïnteresseerd in achtergrondsvragen: Gaat het uiteindelijk om de enkeling of om het geheel, en om wát gaat het eigenlijk in allebei? Deze vragen krijgen nu een nieuwe actualiteit in zijn persoonlijke situatie: Wat is er tenslotte gelegen aan mijn wel of niet studeren, aan mijn leven of doodgaan? Hij zoekt een grond voor z'n bestaan, en is zodoende bezig aan z'n eigen Geestelijke Verzorging („GV”), al zou hij die uitdrukking nauwelijks kennen.

Een mede-student, met wie hij erover praat, vindt het allemaal wat onreëel, hij ergert zich en antwoordt nogal kortaf. Pas later beseft deze collega, hoe gespannen S eigenlijk was. „Dom van me 'm zo in de kou te laten staan, ik zal 'm nog 's opzoeken, hij is sindsdien ook nooit meer hier geweest”. Als de collega dit voornemen uitvoert, is dat een teken van meelevens. Pas in een opzettelijk georganiseerd verband zou dit „Praktisch Humanisme” kunnen heten („PH”).

Eénheid vóór de onderscheidingen

Als S — gesteld dat hij er bovenuit komt — zich in latere jaren deze crisis herinnert, zal hij stellig niet precies de vier genoemde aspecten onderscheiden. Hij zal meer denken aan één stemming van angst en onzekerheid; en b.v. vooral aan een bepaald melodietje dat hem in die tijd trof; dat een soort troost vormde, misschien wel als uitdrukking van z'n melancholie.

De muziek, het aesthetische — dat is weer een ander aspect dan de vier bovengenoemde. Zo zijn er nog meer aspecten te ontdekken als je een situatie achteraf bekijkt. Onder meer hebben we de erotiek van S nog buiten beschouwing gelaten. Dat we juist deze vier momenten eruit lichten, is niet omdat ze belangrijker zouden zijn, maar omdat ze de terreinen raken, waar speciaal ons werk mee te maken heeft.

In de situatie zelf was de eenheid, de totaliteit overheersend. De teleurstelling en de vakantie, het beurzenonderzoek en 't gesprek met de vriend, de doodsvraag en het melodietje, en nog heel veel meer — dit alles samen is uitdrukking van één kleur, één gevoel, één houding. Bepaald door de persoonlijkheid van S, en door de maatschappijvorm waarin hij leeft. U ziet, ik kan het niet in één woord zeggen. Wat in de praktijk toch één situatie was.

Als Diensten georganiseerd

Het is met S niet, zoals we gehoopt hadden een voorbijgaande crisis geweest. Na de vakantie zette hij zijn studie voort, maar het tobben bleef. Hij bezocht regelmatig een psychiater en wendde zich ook tot een geestelijk raadsman. Na een vijftal gesprekken nam hij van laatstgenoemde afscheid: „Ontdekkingen zoals ik bij u heb gedaan, wil ik nu alleen gaan doen; dan zullen ze nog meer waarde hebben. Bij de psychiater blijf ik wel, want m'n angsten en m'n buien, daar kan ik niet alleen tegenop”.

Pas vier jaar later schreef hij de g.r. om weer eens een onderhoud. Op het afgesproken uur verscheen hij, nauwelijks herkenbaar; zwaar van lichaam geworden, grover van gezicht, trager van denken. „Ik ben maandenlang in een zenuw-inrichting opgenomen geweest en sindsdien leef ik onder medicijnen. Die houden m'n gevoelsleven rustig, maar nu blijft ook m'n denken vlak. Ik heb 't stuur van m'n leven uit handen gegeven en voel me daarover schuldig en onrustig”.

In daarop volgende gesprekken kwam S tot de erkenning niet buiten de medicijnen te kunnen. Tevens beseftte hij ook de onrust en het zoeken om er bovenuit te komen, niet te willen opgeven. Het gaf hem veel verlichting, hierover te praten en te ervaren dat zijn situatie niet zoveel anders was dan die van de mens in het algemeen: Strijdend en in beperkingen gevangen.

„Waarom hebben die dokters dan niet 's zo met me gepraat?” Hier bleek ook voor de g.r. zelf, weer eens duidelijk het verschil in taak en functie. En dat beide aspecten, GV, en PS. onmisbaar zijn. Wellicht komt straks het Maatschappelijk Werk er aan te pas, wanneer S zijn studie voltooid of opgegeven heeft, en hij een betrekking moet zoeken. Praktisch Humanisme is het, wanneer een bevriend gezin door de g.r. wordt aangezocht

om S. eens uit te nodigen ter ontspanning. Hij woont n.l. nog steeds bij zijn ouders en mist de aansluiting bij z'n studiegenoten.

Kenmerken

Aan de hand van bovenvermeld voorbeeld kunnen de vier terreinen van dienstverlening nu in het algemeen getypeerd worden. We zoeken telkens het kenmerk van de georganiseerde dienst en wijzen van daaruit aan, hoe het betreffende aspect zich reeds in het dagelijks leven voordoet.

PH: Het organiseren van *ondergeschikte diensten*, als uitdrukking van een levensovertuiging.

In de privé-sfeer geschiedt dit reeds doordat men elkaar wat steunt en opvangt, dikwijls onopzettelijk.

MW: Dienst tot wederkerige *relatieverbetering* tussen enkelingen en gemeenschappen.

Dit begint al ongeorganiseerd bij onderlinge afspraken of oplossingen om zoveel mogelijk ieder zichzelf te kunnen zijn in het samen-leven.

PS: *Genezing* van zenuw- of geesteszieken, of beperking van hun lijden. Dit proces steunt in hoge mate op zelfwerkzaamheid van de patiënt of/en op een zo normaal mogelijk gedrag van de omgeving.

GV: Beraad over iemands persoonlijke problematiek, in 't bijzonder met het oog op zijn *levensoriëntatie*.

Dit werk wortelt in de gewone momenten van bezinning, die men heeft voor zichzelf en in de omgang met anderen.

Doorkruising en samenwerking

Wat we nu zo netjes op een rijtje proberen te zetten, vormt in de praktijk allereerst een eenheid. En wanneer er onderscheidingen komen, overlappen deze elkaar tegelijk. We hopen dit verder te illustreren aan de geschiedenis van S, waarvan ik hierboven nog maar enkele hoofdlijnen heb aangegeven. Juist in de details van het feitelijke gebeuren, zal de verwevenheid blijken.

Het verschil tussen vrijwilliger en beroepskracht zullen we daarbij als een nieuwe complicatie ontmoeten. Op meer dan een terrein werken zowel vrijwilligers als beroepsmensen. Doordat men dit uit het oog verliest, ontstaat nogal eens verwarring. Men denkt bv: „Een MW-er is deskundig, een GV-er is amateur” — terwijl in werkelijkheid beide diensten hun eigen specialisten hebben; alleen het MW heeft er meer, naar verhouding van het aantal vrijwilligers.

Maar over deze complicaties een volgende keer. Zij kunnen pas doorzien worden, wanneer men eerst de voornaamste elementen onderscheidt naar hun eigen kenmerk. Om die hoofdlijnen was het deze keer te doen.